

Langetermijnvisie, doelstellingen en indicatoren voor duurzame ontwikkeling

Op 17 mei 2013 keurde de Belgische regering de federale beleidsvisie op lange termijn inzake duurzame ontwikkeling goed om de transitie van onze samenleving in die richting te kunnen sturen. Daarom publiceert het Federaal Planbureau nu een studie over langetermijndoelstellingen en -visies inzake duurzame ontwikkeling. Die studie analyseert het begrip langetermijnvisie (LTV) en onderzoekt de toepassing ervan in België en andere industrielanden. Tegelijk verschijnt op de website www.indicators.be een nieuwe evaluatie van de trends van 25 sleutelindicatoren van duurzame ontwikkeling.

- De studie toont dat een toekomstvisie nodig is om een beleid te kunnen formuleren dat de sociale en milieu-effecten van de productie- en consumptiepatronen aanpakt.
- Het nut van een LTV wordt concreter gemaakt door sleutelindicatoren die de vooruitgang en achteruitgang ten opzichte van beleidsdoelstellingen van duurzame ontwikkeling op middellange en lange termijn evalueren.
- De studie informeert ook over de bijdragen van diverse instellingen en belanghebbenden aan het debat over de doelstellingen van duurzame ontwikkeling en aan de uitwerking van de Belgische federale LTV.

Volgens veel waarnemers waren de resultaten van de Conferentie van de Verenigde Naties over duurzame ontwikkeling in Rio de Janeiro in 2012 teleurstellend. Maar Rio+20 heeft de onbetwistbare verdienste dat ze een proces startte om op mondiaal niveau *doelstellingen van duurzame ontwikkeling* (DDO's) aan te nemen en die met indicatoren te concretiseren. Die vooruitgang onderstreept de nood aan toekomstvisies en versterkt de rol van strategieën inzake duurzame ontwikkeling waarover reeds in 1992 in Rio beslist werd dat alle landen die zouden aannemen. Verscheidene landen, waaronder ook België, leverden inspanningen om die verbintenis na te leven en de lancering van het DDO-proces zou hiervoor nieuwe kracht moeten geven.

Gewenste toekomst

De studie verwelkomt de goedkeuring van de *beleidsvisie op lange termijn inzake duurzame ontwikkeling* door de Belgische regering op 17 mei 2013 om de transitie van onze samenleving in die richting te kunnen sturen. Zij onderstreept dat beleidsmakers een dergelijke visie nodig hebben om de samenlevingsproblemen die verbonden zijn met de huidige consumptie- en productiepatronen te kunnen aanpakken. In een langetermijnvisie (LTV) inzake duurzame ontwikkeling omspannt de lange termijn verscheidene decennia. Zo kunnen langzame veranderingen in de samenleving, die op korte termijn weinig waarneembaar zijn, zichtbaar gemaakt worden. Op die manier worden de soms zeer ernstige langetermijngevolgen van het huidige niet-duurzame ontwikkelingspatroon duidelijk. Voorbeel-

den van dergelijke veranderingen zijn bepaalde uitdagingen van de vergrijzing van de bevolking, de klimaatverandering en het verlies van biodiversiteit.

Beleidsdoelstellingen op lange termijn vaststellen, bijvoorbeeld tegen 2050, maakt het ook mogelijk alternatieven voor de huidige productie- en consumptiepatronen uit te tekenen en een beleid te formuleren dat ambitieus genoeg is om de zorgwekkende evoluties te keren. Voor grondige aanpassingen van de infrastructuur, de productiemiddelen en de uitrustingsgoederen van de gezinnen is immers voldoende tijd nodig. Hetzelfde geldt voor gedragsveranderingen en voor de ontwikkeling van kennis en technologieën. De studie wijst er ten slotte op dat een toekomstvisie met participatie van talrijke belanghebbenden wordt uitgewerkt en dat ze becijferde of niet-becijferde doelstellingen bevat die de toekomst beschrijven die de samenleving wenst. Ze bevat ook indicatoren om de ontwikkelingstrends te volgen en de realisatie van die doelstellingen te sturen.

Ontwikkelingstrends evalueren

Met tot nu toe goedgekeurde beleidsdoelstellingen en bijbehorende indicatoren is het voor België reeds mogelijk bepaalde trends in de ontwikkeling van de samenleving te evalueren. De Task Force Duurzame Ontwikkeling (TFDO) van het Federaal Planbureau publiceert nu een nieuwe balans die de trends van 25 sleutelindicatoren van 1992 tot 2011 evalueert, met een aan Eurostat ontleende methode. De resultaten zijn beschikbaar op de website met indicatoren van duurzame ontwikkeling www.indicators.be.

In het algemeen evolueerde België sinds 1992 met wisselend resultaat naar een duurzame ontwikkeling. Tien sleutelindicatoren evolueerden immers snel naar hun strategische doelstelling op lange termijn (voorbeeld: het percentage vroegtijdige schoolverlaters is gevoelig gedaald). Negen indicatoren evolueerden traag in de richting van hun doel (voorbeeld: de vleesconsumptie is weinig gedaald). Slechts zes indicatoren verwijderden zich van hun doelstelling (voorbeeld: de overmatige schuldenlast van de gezinnen is toegenomen).

Wat de cijferdoelen betreft, die het beleid inzake duurzame ontwikkeling voor de kortere termijn heeft aangenomen, is de vooruitgang waarschijnlijk onvoldoende om een aantal concrete doelstellingen op tijd te bereiken. Van de elf sleutelindicatoren met een becijferde doelstelling bevinden er zich momenteel slechts twee op een pad om dat doel op tijd te bereiken. Het eerste cijferdoel is de uitstoot van broeikasgassen in de periode 2008-2012 met 7,5% verminderen ten opzichte van 1990/95. Het tweede betreft het aandeel van hernieuwbare energie in het bruto finale energieverbruik: bij voortzetting van het huidige groeipad zou dat aandeel tegen 2020 13% moeten kunnen bereiken. De overige negen indicatoren met een becijferde doelstelling bevinden zich momenteel niet op een pad waarmee ze op tijd – vaak tegen 2020 – hun doel bereiken.

Van enkele van die sleutelindicatoren is de gunstige ontwikkeling recent gestopt of zelfs omgekeerd. Zo is het percentage vroegtijdige schoolverlaters, dat daalde van 18,1% in 1992 tot 11,1% in 2009, in 2010 en 2011 gestegen. De overheidsschuld verminderde van 134% van het bbp in 1993 tot 84% in 2007, maar is sindsdien weer aan het stijgen. Een andere zorgwekkende evolutie is de toename van het aantal personen met een risico op armoede of sociale uitsluiting in 2010 en 2011, terwijl de doelstelling een vermindering met 380.000 is tussen 2008 en 2018.

De sleutelindicatoren die de TFDO evalueerde, staan ook in de indicatorenlijst van de federale LTV die de regering op 17 mei 2013 heeft aangenomen. Die

25 indicatoren zijn gekozen uit de set van 75 indicatoren van duurzame ontwikkeling die beschikbaar is op www.indicators.be, die goed de vier uitdagingen en vijftien thema's van de federale LTV bestrijkt.

Uitwerking van de federale langetermijnvisie

De studie van het FPB toont dat België langetermijnvisies uitwerkt die het technische debat over indicatoren overstijgen en dat het niet het enige land is dat aan dergelijke visies heeft gewerkt. De studie gaat ook in op de LTV's van meer dan twintig industrielanden en belicht hun grote diversiteit. Punten van overeenstemming zijn wel de integratie van de sociale, milieu- en economische component van duurzame ontwikkeling in de LTV; de bepaling van doelstellingen op middellange of lange termijn en van tussentijdse doelstellingen; en de nood aan een instantie die de duurzame-ontwikkelingsstrategie coördineert.

Bij de uitwerking van de Belgische federale LTV, van begin 2011 tot het voorjaar van 2013, waren alle actoren van de wet inzake duurzame ontwikkeling betrokken. De Task Force Duurzame Ontwikkeling, de Interdepartementale Commissie Duurzame Ontwikkeling en de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling en ook zijn ledengroepen leverden inhoudelijke bijdragen. Daarnaast debatteerde het parlement, het keurde een resolutie goed en organiseerde een gedachtewisseling over de ontwerp tekst van de regering met de minister van Duurzame Ontwikkeling. Uiteindelijk keurde de regering de LTV met doelstellingen en indicatoren goed.

De federale LTV resulteert uit een proces dat van alle betrokkenen de inzet van heel wat tijd en middelen vergde, en dat ook door de Programmatorische federale overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling werd ondersteund. Het resultaat is te beschouwen als een eerste stap om als samenleving op democratische wijze *de toekomst die we willen* preciezer te omschrijven. In de toekomst zal die LTV verder moeten worden gepreciseerd en versterkt.

De Task Force Duurzame Ontwikkeling vervult de opdrachten die de *wet van 5 mei 1997 betreffende de coördinatie van het federale beleid inzake duurzame ontwikkeling* aan het Federaal Planbureau toevertrouwde.

Planning Paper 113: *Langetermijnvisies: begrippen en toepassing op duurzame ontwikkeling* – Task Force Duurzame Ontwikkeling – mei 2013

Te raadplegen, downloaden en bestellen via <http://sustdev.plan.be>

Indicatoren van duurzame ontwikkeling te raadplegen op www.indicators.be

In de rubriek evaluatie: *Op weg naar duurzame ontwikkeling? – balans 2013*

Meer informatie bij

Johan Pauwels, pj@plan.be, 02 507 74 75 en Sylvie Varlez, sv@plan.be, 02 507 74 77